

4. V. V. Pylyp Legal principles of international cooperation of the National Police of Ukraine with foreign law enforcement agencies https://visnyk.univd.edu.ua/index.php/VNUAF/article/view/609?utm_source=chatgpt.com

5. Серинг (Soering) против Соединенного Королевства. Судебное решение от 7 июля 1989 г. URL: <http://www.echr.ru/documents/doc/2461433/2461433.htm>

6. Verifying the Legality of NABU's Acts or Omissions in Criminal Proceedings Is Not Within the Jurisdiction of the Administrative Court – SC Grand Chamber https://court.gov.ua/eng/supreme/pres-centr/news/1293874/?utm_source=chatgpt.com

Пастух Ігор Дмитрович,

завідувач кафедри адміністративного права та процесу Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

РЕЄСТР ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ КОРУПЦІЙНІ АБО ПОВ'ЯЗАНІ З КОРУПЦІЄЮ ПРАВОПОРУШЕННЯ: ЗАКОНОДАВЧІ ЗМІНИ ТА ЇХ НАСЛІДКИ

Діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) охоплює широке коло повноважень, які спрямовані на запобігання корупції. При цьому, суттєвого значення для ефективності поставлених завдань перед цією антикорупційною інституцією, відіграє належне адміністрування державних реєстрів, держателем яких є НАЗК. Використання Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення (далі – Реєстр корупціонерів), в якості одного із елементів механізму запобігання корупції передбачено, зокрема, ст. 59 Закону України «Про запобігання корупції».

Однією із головних проблем функціонування Реєстру був безстроковий характер перебування відомостей про осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення. Соціальну гостроту проблеми підсилює рішення Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) від 24 квітня 2025 року у справі «Ситник проти України» (заява № 16497/20). Згодом, як передбачалось, її вирішення знайшло своє відображення у Законі України від 17.06.2025 № 4496-IX (Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо підвищення відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення», 2025), яким встановили строки зберігання даних у Реєстрі. Водночас несистемні дії законодавця створили нові проблеми регулювання цього Реєстру та

можливостей реалізації функцій публічної адміністрації, пов'язаних з його функціонуванням.

Формується та ведеться такий реєстр шляхом внесення відомостей про осіб, яких притягнуто до кримінальної, адміністративної, дисциплінарної або цивільно-правової відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, а також про юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення, а також додаткові (нефінансові) заходи кримінально-правового характеру. Особливе правове регулювання Закон містить щодо осіб, які входять до особового складу органів, що провадять оперативно-розшукову або розвідувальну чи контррозвідувальну діяльність, належність яких до вказаних органів становить державну таємницю: відомості про них вносяться якщо їх «притягнуто до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень» і зберігаються у розділі з обмеженим доступом Реєстру корупціонерів (ч. 1 ст. 59 Закону про запобігання корупції). У цьому зв'язку виникає питання: чому відомості щодо цих осіб вносяться у разі вчинення ними лише корупційних правопорушень? Чому не вказується на наслідки вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією? З цього приводу слід пригадати відмінності між цими діяннями. Чи означає це, що у разі, наприклад, притягнення особи, яка входять до особового складу органу, що провадить оперативно-розшукову діяльність, належність якої до вказаних органів становить державну таємницю, до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язане з корупцією, відомості про таке рішення суду не будуть внесені до Реєстру? Вважаю, що навряд чи, оскільки зазначені особи не наділені імунітетом від такої відповідальності і несуть її на загальних підставах, так само як і кримінальну і дисциплінарну, відомості про які не заборонено вносити до Реєстру. Скоріше за все мова йде про якість закону та правильне користування юридичною термінологією.

Паралельно з цим можна констатувати наявність практичних проблем формування та ведення Реєстру, доступу до його відомостей: розбіжності в підходах окремих органів до кваліфікації правопорушень, технічні помилки при внесенні даних, тривалість процедури оскарження і прозорість критеріїв включення створювали підстави для обговорення його ефективності та відкритості. Як відзначають фахівці, і це підтверджується при роботі з Реєстром, існує низка проблем його функціонування: 1) різниця в кількості тих самих корупціонерів; 2) різниця у частоті та якості оновлення відомостей; 3) різниця у переліку статей, за якими засуджені корупціонери, у відомостях НАЗК та Міністерства юстиції; 4) недосконалість реєстру, у якому є багато неякісних даних, які ускладнюють пошук на ресурсі; 5) різниця в наповненні інформації про кожную особу, що вчинила корупційний злочин.

Не зупиняючись на аналізі рішення ЄСПЛ, яке стало предметом жвавих дискусій з боку фахівців, розглянемо законотворчу роботу щодо встановлення 17 червня 2025 року у Законі України № 4496-ІХ строків зберігання відомостей у Реєстрі. Перше, що привертає увагу у нововведеннях це відсутність визначеного строку зберігання в Реєстрі відомостей про притягнення особи до дисциплінарної відповідальності. Водночас цікавим видався запропонований НАЗК вихід із цієї ситуації: «вилучення з Реєстру порушників відомостей про осіб, які притягнуті до дисциплінарної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, Законом № 4496 не передбачено. Разом з тим, НАЗК вважає за можливе вилучати такі відомості з реєстру після спливу одного року з дня накладення дисциплінарного стягнення, спираючись на положення ч. 1 ст. 151 Кодексу законів про працю України. З метою унормування порядку вилучення таких даних з Реєстру порушників НАЗК найближчим часом будуть затверджені зміни до Положення про нього». Знову виникає питання, якщо НАЗК вважає за можливе вилучати такі відомості з реєстру при відсутності законодавчо встановлених строків, то навіщо їх було встановлювати для інших видів відповідальності, якщо цей орган може сам це питання вирішити, тим паче, що єдина підстава для видалення даних з реєстру, яка існувала до цього (активна участь у захисті країни під час повномасштабного вторгнення росії в Україну), була розроблена та схвалена у Положенні про реєстр НАЗК самостійно? Я не ставлю під сумнів важливість, доцільність та доречність цих дій агентства. Просто в черговий раз ми стикаємось з роботою парламенту в «турборежимі», яка негативно впливає на якість законодавства. В продовження цієї тези, не виділяючи в якості окремого питання до законодавчих змін, слід звернути увагу на формулювання: «відомостей про накладення адміністративного стягнення на фізичну особу за вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення – один рік». Як на фізичну особу може бути накладено адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення, якщо така відповідальність за його вчинення не передбачена? Друге питання, що виникає у зв'язку із нововведеннями: з якого моменту рахувати закінчення цього року? Який порядок і строки видалення даних з Реєстру? Положення про нього та Закон (ст. 59) чітко визначають строки внесення даних. З іншого боку, в який строк слід вилучати відомості про притягнення до кримінальної відповідальності фізичної особи за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, коли вона звернулася до НАЗК з довідкою про погашення або зняття судимості? Питання залишається неврегульованим.

Законодавчі зміни щодо строків зберігання даних у Реєстрі корупціонерів, з одного боку, відповідають вимозі пропорційності, висвітленій ЄСПЛ, та надають основу для зменшення довічної

стигматизації, з іншого, – вони залишили важливі процедурні та інституційні прогалини, що підривають ефективність реєстру як складової антикорупційної системи. Реєстр корупціонерів має бути невід’ємною складовою антикорупційної інфраструктури, але його ефективність залежить від правової збалансованості, процедурної надійності. Тільки за таких умов реєстр зможе виконувати свою превентивну, інформаційну та аналітичну функції.

Письменський Євген Олександрович,
проректор з наукової роботи закладу вищої
освіти «Університет Короля Данила»,
доктор юридичних наук, професор

ПРО СПЕЦІАЛЬНУ КОНФІСКАЦІЮ МАЙНА, ЯКЕ ПЕРЕБУВАЄ В СПІЛЬНІЙ ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ

Згідно з ч. 4 ст. 41 Конституції України ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності, а право приватної власності є непорушним. Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом (ч. 6 ст. 41 Конституції України). З цих положень випливає теза, відповідно до якої держава не може втручатися у право власності інакше як у спосіб, передбачений Конституцією України та на підставі закону.

Питання про те, чи підлягає спеціальній конфіскації на користь держави майно, якщо воно перебуває у спільній власності подружжя, потрібно розв’язувати на основі тих положень, які містить законодавство України про конфіскацію. Безпосередньої відповіді на порушене питання воно не дає, але певні висновки можна зробити навіть попри це. Зокрема, ч. 1 ст. 96-1 КК України розкриває особливість (спеціальність) конфіскації як заходу кримінально-правового характеру, що дає змогу відмежовувати її від інших видів конфіскації у кримінальному праві.

У літературі щодо цього слушно наголошується: спеціальна конфіскація тяжіє до конфіскації *in rem* (відносно речі) на противагу конфіскації майна фізичної або юридичної особи – конфіскації *in personam* (відносно особи). При конфіскації *in rem* (речова конфіскація) об’єктом її застосування є «винне» майно незалежно від того, хто є його власником на момент конфіскації; остання є засобом захисту суспільства, не має мети покарання і передбачає вилучення з обігу майна, пов’язаного зі злочином [1, с. 58–59].

У контексті розв’язання зазначеного питання це означає, що за загальним правилом правовий режим спільної власності подружжя не може нейтралізувати саму можливість застосування спеціальної конфіскації, якщо доведено «винність» конкретного майна, адже для